

**Gustav Tönnies, tesarski mojster, gradbenik in
 podjetnik (1814 – 1886)**

05	Prejeto	12-05-2015	Sig. z.:	Zg. 025
Številka zadeve:			Pri.:	X
03700-1/2015			Vredn.:	

Gustav Tönnies se je rodil v Stralsundu, mestecu na Pomorjanskem, ob Baltiku, komor se je iz švedskega Smålanda preselil njegov oče, ladijski tesar. Tudi Gustav se je izučil tesarstva in je kot tesarski pomočnik prepotoval nemške dežele, Švico, Francijo, Švedsko, Norveško in Rusijo. Leta 1842 se je zaposlil pri mestnem tesarskem mojstru Ohmeierju v Gradcu v Avstriji, ki ga je na pobudo investitorja ljubljanskega Kolizeja Josipa Benedikta Withalma leta 1845 poslal v Ljubljano, da postavi ostrešje njegovi novi zgradbi, takrat eni največjih v tem delu srednje Evrope.

Po odlično opravljenem delu, je tedanji ljubljanski župan Janez Nepomuk Hradecky Gustavu Tönniesu ponudil, naj ostane v Ljubljani kot mestni tesarski mojster. Ponudbo je sprejel in po opravljenem mojstrskem izpitu 1846 ustanovil tesarsko podjetje, ki ga je v ugodnih gospodarskih razmerah ob izgradnji južne železnice od Ljubljane do Trsta, razširil v splošno gradbeno podjetje. V številnih projektih je zaposlil več kot 600 delavcev, ki jih je izbiral skoraj izključno iz vrst domačinov, jih je tudi dobro plačeval in skrbel za njihovo strokovno izobrazbo, zato je bil pri delavstvu zelo spoštvan in priljubljen.

L. 1858 je v Ljubljani zgradil prvo parno žago, opravljal gradbena dela na železniških postajah nove južne železnice, pridobil kamnolome v Nabrežini in Repentabru, v Ljubljani opravil razširitev Madilove predilnice, na novo zgradil del v letu 1858 pogorele cukrane na Poljanskem nasipu, opravil vsa tesarska, mizarska in ključavničarska dela na Rudolfovi (gorenjski) železnici od Ljubljane do Trbiža, zgradil veliko Kozlerjevo pivovarno v Šiški (današnja pivovarna Union), tovarno slaščic, nekdanji Šumi, sodeloval pri gradnji tobačne tovarne na Tržaški

cesti, zgradil večino skladišč v tržaškem pristanišču in preuredil tamkajšnjo železniko postajo.

Postavil je železni most preko Ljubljanice med Trančo in Jurčičevem trgom, imenovan Hradetskega most, ki je bil kasneje prestavljen v Moste in pred nekaj leti med Prulami in Trnovem. Leta 1871 se je v Dvoru pri Žužemberku pridružil podjetniku Dobnerju in poleg opuščenih fužin in obstoječe parne žage, mizarske delavnice in parketarne, ustanovil še železolivarno in strojno tovarno. Leta 1880 se je od Dobnerja ločil in samostjno razvijal omenjene dejavnosti. 1883 je razširil dejavnosti v obstoječi opekarni v Kosezah in jo opremil s krožno pečjo, prvo na Kranjskem. Na mestu, kjer so na močvirnem področju kopali glino, so kasneje naredili Koseški bajer, v prostorih opekarne je po II. Svetovni vojni deloval Agrostroj, v današnjih dneh pa je na tem območju stanovanjsko naselje. Tönnisevo gradbeno podjetje je bilo največje gradbeno podjetje v Ljubljani, v katerem sta bila zaposlena tudi njegova sinova Adolf in Viljem.

Gustav Tönnies je umrl 1886 in je pokopan v družinski grobnici na Žalah v Ljubljani.

Gustav Tönnies se je 1849 poročil z ljubljanko Malko Malovrh, hčerko gostilničarja Marka Malovrha. V družini sta imela pet sinov in štiri hčerke.

Sin Gustav je postal gradbenik v Trstu, Adolf je deloval v očetovem gradbenem podjetju, sin Viljem je postal strojni mehanik in je vodil njihovo strojno tovarno na Dvoru, sin Rudolf je bil gradbenik in je vse življenje deloval v Sarajevu, sin Emil pa je vodil očetove kamnolome v Nabrežini in Repentabru.

Po očetovi smrti so sinovi uspešno prevzeli vsa očetova podjetja: gradbeno, tesarsko, opekarno, kamnolome, železolivarne in strojno tovarno.

Do prve svetovne vojne so izvedli številna večja dela in gradnje, še posebej po katastrofalnem potresu, ki je Ljubljano prizadel 1898. V Ljubljani je takrat živel okoli 30,000 prebivalcev, v močno poškodovanem mestu so za obnovo in nov. moderni razvoj potrebovali gradbene material in storitve. Ljubljanski župan Ivan Hribar je kot osnovo za obnovo mesta sprejel načrt arhitekta Maksa Fabianija. Pomembnejši projekti, ki so jih izvedla Tönniesova podjetja so bili: rezervoar ljubljanskega vodovoda nad Tivolijem, operno gledališče, ljubljansko glavno pošto, obnovo cerkev sv. Petra in sv. Jakoba, vojaško bolnišnico na Zaloški cesti, Prvo državno gimnazijo, mestno obubožnico, novo župno cerkev na Bledu, vojašnice na Bleiweisovi cesti, mestni dekliški muzej in Mladiko, (današnja zgradba Ministrstva za zunanje zadeve), številne palače, industrijske objekte, železniško postajo Verd, baziliko v Rajhenburgu, železniški podvoz na Šmartinski cesti. Po prvi svetovni vojni je Tönniesovo strojno tovarno kupila Jadranska banka, gradbeno podjetje pa so upravljali še naprej do tridesetih let dvajsetega stoletja, ko je družina Tönniesov izumrla in je bilo podjetje izbrisano iz sodnih registrov.

Turistično društvo Koseze je na pobudo dr. Ane Benedetič in Slovensko Švedskega društva prijateljstva pripravilo pobudo za ohranjanje spomina na švedskega podjetnika Gustava Tönniesa, enega najpomembnejših gospodarstvenikov devetnajstega stoletja na Slovenskem. Mestnemu svetu Ljubljane so predlagali, da bi v njegov spomin postavili spomenik, poimenovali ulico v Kosezah in uredili spominski park ter pripravili razstavo objektov, pri katerih so v svojem bogatem življenju sodelovali Gustav Tönnies in njegovi sinovi. Žal od leta 2003 na te pobude še ni bilo ustreznih odzivov, zato bo potrebno predloge obnoviti.

Po Kroniki "Najstarejše ljubljanske industrije", ki jo je napisal dr. Rudolf Andrejka, po zapisih o zgodovini ljubljanskih Kosez dr. Ane Benedetič in njenega predloga za obuditev spomina na Gustava Tönniesa, je zapis pripravil Stojan Jakopič, član Slovensko švedskega društva prijateljstva.

Ljubljana, april 2015

jakopicstojan@~~gus~~
jakoob.com

041 364 011
191